

FELSŐMAGYARORSZÁGI HIRLAP

POLITIKAI UJSÁG

Megjelen minden szerdán és szombaton este
Késiratokat vissza nem adunk.
Szerkesztőség: Kazinczy-utca 5
Kiadóhivatal: Landesmann Miksa és Társai.

FŐSZERKESZTŐ:

Dr. HOLLÓ ANDOR

Előfizetési ár:

Egész évre 12 korona. Félfévre 6 korona. Negyed
évre 3 korona Egyes szám ára 12 fillér
Hirdetéseket a legutányabb árban közlünk

Az erősebb.

Valamikor talán úgy volt, bár ez se egészen bizonyos, hogy a győzelem egyszerűen azt döntötte el, ki az erősebb. A seregek egy meghatározott szűk helyen találkoztak és aki a csatát elvesztette, elvesztette a háborút. Az erősebb győzött, mint a tártájarás idejében, vagy az ügyesebb, mint Napoleon idejében. Nekünk az ilyenféle régi győzelem is drága lenne, mert életünket és jövőnket mentené meg. Am a mi győzelmünk más lesz s már is más, mint ahogy ez a háború másforma minden eddig volt háboruknál. Ez a háború térben és időben beláthatatlan. Ezt nyert vagy veszített csaták, úgy látszik, el nem döntik. De nyert vagy veszített csaták nem azt mondják csupán, hogy kinél van a nagyobb katonai tehetség s a nagyobb fizikai erő, de azt döntik el, — s ez lesz a nagy háború végső eredménye, — hogy az emberiség összes képességei szempontjából hol van a nagyobb érték.

Mert minden mozgósítva van most, minden harcok s minden emberi képesség érvényesül és versenyez egymással. Hogy ellen segeink minden bajai forrását a németek gondos előkészületeire vezetik vissza, az csak kudarcokat szépitő frázis. Körülbelül azt jelenti ez; ha mi is így elkészültünk volna, mi győznénk — s épen ez a frázis. Ok nem készülhetek volna el jobban, mert ez nem elhatározás, hanem képesség dolga volt. Az elhatározás nálunk nem hiányzott, rég bebizonyosodott már; hogy ok igenis felkészültek erre a háborúra, melyet ok akartak. Tévedésük ott volt, hogy az ő kulturális fokmérőjük elkészültségnek tekintette azt, ami velünk és a németekkel szemben most készültségnek mutatkozik.

Most persze úgy forgatják el a dolgokat, hogy ok békeséges népek s a német öldöklő mesterhárságot bizonyítja benne. Ez nem naiv, hanem tudatosan hazug álláspont. Hiszen világos, hogy az öldöklő képesség a legbékésebb, a legkulturáltabb haladásokból rakódik össze. Mi teremtette meg a német negyvenkettes ágyut? Ugyanaz a fejlett fémpár és mernői tudomány, amely Európa legmintaszerűbb vasuti hálózatát szolgálta a ci-

vilizációt. Mi teszi a német organizációt? Az a rend és becsületesség, mely szívós szorgalommal kötetli, ápolgatja és fejleszti a kereskedelmet az egész világon. Mi adja a német stratégiának azt az ellentállhatatlan lendületet? Az a biztonság, mellyel népek millióinak egyértelmére és azonos lelkesedésére számíthat.

Ebben a mértéktelenül vad és könyörtelen háboruban a nyers erő és öldöklő készség mellett győz a fejlett mezőgazdaság és a fejlett ipar. Győz a fejlett gyógytudomány, a kémia és a néprajz, a pszichológia és a történelmi tudomány egyaránt. A németről beszélünk egyre, mert bennünket szerényeg illet. Annak határain belül megállapíthatjuk, hogy nem vagyunk méltatlanok a németekhez s ez a háború olyan alvó erőket is életrekelte bennünk, melyek magunkat is megleptek.

A magyar közönség Désy Zoltánért.

Gróf Andrássy Gyula felhívása.

Gróf Andrássy Gyula a következő felhívással fordult a magyar közönséghez:

Amikor azzal a felhívással fordultok a magyar közönséghez, hogy hozassát haza Désy Zoltán tetemét s örökítsük meg emlékét, elég arra emlékeztetnem, ahogy élt s arra mutatnom rá, ahogy meghalt. Elég arra hivatkoznom, hogy magunkat erősítjük, mint nemzetet, ha emlékükből iktatjuk vissza életörökbe azokat, akik életükkel vagy halálukkal kimagasodtak közülünk. Désy Zoltán így magasodott ki. Az emlékek s a jellemnek teoses képességeivel dolgozott, hogy nemzeti életrendő forrassa össze számunkra, ami a multban érték s a jelenben szükségese.

Az ő álma az a magyar volt, kinél a hagyomány aránya nem múzeumi tárgy, hanem gyümölcsöző közkinos, az a mai magyar, aki tartja a jogát mindene, amit a ma terem s érzi a kötelességet minden iránt, amit a ma parancsolt, az az államfenntartó magyar, kinek országa az igazság s az erkölcs világából való. S magát, üzenetlen életét, felvilágosodott egyéniségét formálta erényedeleenül mintává, amely megmutassa, hogy az ilyen álom gyakorlati, testet ölthet. Emberi jósága körülhatetlenségé tudott keményedni a közférti tisztjében, egyéni hevessege mérsékletté tudott szeli-

dülni az államférti megfontolásában. Mindenbe egész egyéniségét vitte bele s mindenért egyéniségével állt helyt. Egészen a harmezőig, hol hősi halálal pecsételte meg mindazt, amiért hősiessen élt.

Sirjára nemes hadiszokás szerint halottaiban szállott királyának elismerésére. Mi emeljük ki az idegen sírból, temessük el itthon, hogy halálában itt éljen közöttünk s emeljük neki emléket, mely megmutassa, hogy a Désy Zoltán példája folytatja bennünk a munkát mindazért, amiért annakidején ő maga dolgozott volt közöttünk.

A Désy Zoltán tetemének hazahozatalára s emlékének megörökítésére szánt adományokat készségesen veszik át és nyugtatják a napilapok, valamint a Magyar Általános Hitelbank pénztára.

Beszámoló a Tarnay-estről.

A Guttman Mór és Moldoványi Géza urak előtti elszámolásom szerint összevétel volt 1081 K. 50 fill. (jegyek 556 K. buffet 192 K. 50 fill. felülfizetés 333 K.) kiadás 62 K. 40 fill. A tiszta jövedelem 1019 K. 10. fill. amiből 1000 K t a művész kívánására, aki még két segei megtérítését se igényelte a felszámpléni Ilonafalva-alapoz a Budapesti Hirlapnak küldtem el; a 20 kor-ra egészített maradványból pedig a művészek emlékként Zutt nagy háborus plakettjét vettem meg. Felülfizettek az estre; Gróf Vallis Gyuláné 50, gróf Berechtold Kázmér 50, báró Maiotti Nándor 40, Jousouf Kemal 20, báró Sennyey Pálné 20, Sulyovszky István 20, báró Sennyey Gézané 20, gróf Széchenyi Ernő és neje 12, Molnár Béla 10, Guttman Mórné 10, Szeghy Elemér 10, Nyilassy Károly 10, Payer Ferenc 6, Nagy Barna 6, Kun Frigyes 5, Fris Heiman 5, öz. Fejes Istváné 4, Ferenczy Béla 4, öz. Roman Jánosné 4, Zinner Henrik 4, Vas József 4, Grünberger Vilmos 4, Lenhardt Imre 4, Isépy Zoltán 3, Adametz Emil 2, Zalán Nándor 2, Bánfalvy Ede 2, Boross László 2 korona. A buffete adakoztak: Meczer Gyuláné gyümölcs torták, Steinhöfer Sándorné cukor, Dókus Lászlóné 8 k, Nagy Barnáné cukor, sütemény, Bernáth Aladárné gyümölcsök, Kovaliczky Elekné sandwich, Nyomárkay Ödöné rum, sütemény, Chudovszky Mórioné rum, Szepessy Arnoldóé rum, sütemény, Csernovitz Györgyné 2 K. Klímo Sándorné 4 K. Vadász Antalné torta, Waltherr Lászlóné sandwich, Ambrózy Nándorné sütemény, Ba-

jusz Ernőné szamorodni, Guttman Mórné tea sütemény, Tátray Dezsőné sütemény, Zettin Ignóné sütemény, Kantha Józsefné cukor, Herskovits Berta tea, Ehler Gyula 2 K. Hammerman Frida sütemény, öz. Grünbaumné tea, Hangya rum, sütemény, cukor, Behyna testvérek 2 K, Gyarmathy Béla sütemény, cukor, Tóth Lajos cukor, Dubay Nándor sütemény, Gross Soma sandwich, Hrabéczy Kálmán rum és 2 K. Kincossy Péter 2 K. Bilanovits István tea, rum, sütemény, főgymn. és kereskedelmi tanulók közt arsitásból 29 K. 50 f.

Mély köszönetet mondok a hajléktalanok nevében is még mindazoknak, akik az est fényes sikerét előmozdították: a fő- és alispán uraknak a helyiségek a Kazinczy Körnek a zongora átengedéseért, a következő hölgyeknek a buffet rendezésért: Steinhöfer Sándorné, Nyomárkay Ödöné, Hornyay Béláné, Haidinger Ágostonné, Bernáth Aladárné, Waltherr Didi, (55 K. árusítás), Kantha Giz, Hornyay Rolla (12 K. program), Barthos Matyók (20 K. cukor), és Chudovszky Irénke. Az előkészítés munkájában sokat fáradozott Ambrózy Nándorné, Steinhöfer Sándorné és Bajusz Ernőné. Ambrózy Margit, Thuránszky György és Weisz Emil plakátokkal, Bretz Gusztáv ingyenes virágdisszel szolgált a szent élt. Nagyban emelte az est külső képét Pintér Jenőnek egy elpusztult falut ábrázoló kitűnő képe, melynek végleges helye a fiatal művész jóvoltából az ilonafalvi templom lesz.

Ambrózy Ágoston.

Ilonafalva.

Tarnay Alajos ezer koronás adománya.

Kevesen vannak a választottak... Lelkükön a megpróbáltatás süttében apostoli veretek csillannak meg. Tarnay Alajos hónapok óta járja a nyomorék hősök tanyáit. Talán már nyolcvanharmadikszor énekelte köztük, amikor a kárpáti segítség megütötte a fülét. Elment a felvidékre, végigjárta a romokat, a sirokat. Mind sugott neki valamit — és ő ért a nyelvükön. Minél több romot látott, annál jobban telt a lelke teremű szeretettel. És Zemplénben már, ahol legnagyobb a pusztulás, zongorához ült.

— „Jertek velem, jertek egy másik világba!” — szólalt meg a bűvös szerszám és a csengő-bongó akkordok úgy hangzottak, mint evangéliumi ígéretek.

— Jertek velem, ti otthontalan árvák! — és éreztük, hogy minden hangon falak emelkednek.

— Jertek velem, ti szenvedő anyák, hitvesek! — és meglíbbent a sok gyászfátyol. Némelyik alig vonszolta bánatát, de ment, mert hívták nagy vigasztalások.

Oh azok a kis dalok telve vannak öntudatos, nagy igényekkel. Szerény a külsejük, hangszerelei bravurok nélkül való, de megfészkelik magukat a lelünk mélyén és mikor elcsögtél odabenn, fel-fel bukkannak vigasztaló világosságokkal, mint a Szentjános-bogarak. Semmi bengáli fény, csak tiszta hevülések; semmi tragikus póz, csak egy-egy csillógó könnyesepp; semmi hőstenő érzélgősség, hanem az édeni szerelem tavaszi varázsa. Olyan mind, mint a finoman ötvözött násfák arany sománca; a zománcon igazgyöngy, az aranyra mintha az érmeszobrász, Charpentier lehelt volna a hangjegyeket.

— Jertek velem, jertek egy másik világba, ahol az emberek nem pusztítják egymást tüzzel-iszonyattal a mig tavaszról, boldogságról énekelek nektek, álmódjotok a szeretet feltámadásáról...

Meghajtott fővel, száradók szemekkel ültük körül Tarnay zongoráját 19-én a szemléni vármegyeházán. Megértéssel, hálával szívta magába a díszes társaság az üde pompájú zenét. Háborús istentisztelet volt. A dalest ezerkoronás jövedelmét pedig a Felsőzemplémben építendő llofalvának adta a művész — mindennemű levonás nélkül.

Kevesen vannak a választottak...

Ambrózy Ágoston.

HIRES.

Estélyi ruhában.

A más tekintetben minden elismerésre méltó agilitással és kiváló művészi nívó-érzékkel rendezett ujhelyi hadi estély publikumát tegnap előzetesen kis fali táblákon figyelmeztette, hogy az „előkelő fővárosi művészekre való tekintettel az előadásokon estélyiesen jelenjenek meg”. Nem tudjuk, hogy a művészek, akik tényleg előkelők, de akiknek művészetében a fővárosban minden különösebb előírás nélkül mindenki gyönyörködhetik, a maguk részéről reflektáltak e erre a felhívásra, vagy pedig ők tisztán csak megértő, lelkes publikuma számítottak; azt azonban minden fenntartás nélkül megjegyezhetjük, hogy éppen a mai időben és éppen egy a háborús játékonyságot szolgáló estélynél nem valami helyénvaló volt a közönségnek ez a figyelmeztetés, aminthogy most egyáltalán semmi olyan intézkedés nem helyénvaló, amely az ily közjótékonyságot szolgáló ügyre bizonyos exkluzivitás látszatát vonná. Nem a minden áron demokratizálódás mondatja ez velünk; de kétségtelen, hogy egy ilyen hadi estélyen gazdag-szegénynek egyaránt meg van az a joga, hogy ha szíve szavallták követve a maga filérjéiből is áldozni akar est akár estélyi ültözékben, akár munka-ruhában megtehesse. Így van ez még akkor is, ha az estélyek nagy sikere valószínűvé teszi, hogy az a közönség is megtölti a színházat, amely egészen etikett-szerű estélyi toaletten és a legújabb divat által előírt nyakendővel tud és akar megjelenni; ismétéljük még, ebben az esetben sem helyénvaló annak a közön-

ségnek esetleg tilalomfát állítani, amely esetleg nem ismeri a divat előírásait, vagy esetleg nincs is abban a helyzetben, hogy azokat követhesse.

— **Kitüntetés.** A király a hadiforgalmi tényleg teljesített kitűnő szolgálataik elismerésére Steinhöffer Sándor főellenőrnek a koronás aranyéremkeresztet a vitézségi érem szalagján, — Guttmann Armin ellenőrnek az arany érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján adományozta.

— **A görkath. egyházból.** *Damjanovich* Ágoston szentszéki tanácsos, helybéli g. kath. esperes plebánost Ócsászári és apostoli királyi Felsőge folyó évi szent. hó 6-án Bősben kelet legfelsőbb elhatározásával, a hajdudorogi görkath. egyházmegyében szemlényvármegyei főesperessé a legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

— **Városi közgyűlés.** Hétfőn délután a városi képviselőtestület közgyűlést tartott, amelynek rövid napirendjét, — egy tárgyat, a katonai sírhelyek visszatérítése kivételével, a városatyák gyors tempóban intézték. A közgyűlés első tárgyaként a katonai behívások folytán ellátatlanul maradt rendőri bíraskodás, kisebb polgári peres- és árvaszéki ügyek ellátására nézve tett a h. polgármester javaslatot, amely szerint a rendőri bíraskodással és az árvaszéki ügyekkel dr. Fonyi Zoltánt, a kisebb polgári peres ügyekkel pedig a közigazgatási tanácsnokot bízzák meg. Így is határoztak. A többi, teljesen alárendelt jelentőségű ügyön kívül egyedül a katonai sírhelyek kérdése keltett, — ép úgy, mint a legutóbbi közgyűlésen, — nagyobb emóciót. Ebben a meglehetősen homályos és egészen tisztán még most sem átlátható ügyben dr. Chudovszky Mór közérzékeny főörv. és kir. törzsoorvos ezáltal is a legerősebben képviselte azt az álláspontot, hogy az elhalt hősök sírhelyiért beszédet mindent díjat, — kivéve az önköltségeket, — vissza kell téríteni, — míg ezzel szemben dr. Klein Károly, dr. Reichard Salamon, dr. Haas Bertalan stb. a mellett kardoskodtak, hogy a befizetett díjak tulajdonképpen csak a temetkezési vállalkozót terheltek s így azokból visszatéríteni semmi értelme nincs. Ez az álláspont győzött is, — elég viharos viták után, melyeknek anyaga azonban miben sem különbözött a multkor közgyűlésekről adott tudósításunkban közöltektől, — azt azonban kimondotta a közgyűlés, hogy a katonai sírhelyek után befizelt jövedelmét semmi esetre sem önjajta más célra fordítani, mint kegyeleti és katonai célokra. — Emeltesen méltó még a képviselőtestületnek az a határozata, hogy a legközelebbi Halottak Napján a hősök sírjain kegyeletes kiváltást és ünnepeket rendez, amelynek színtököl ki is jelezték dr. Reichard Salamon.

— **A harmadik Hádi Estély.** Az ujhelyi hadi estélyek ötletes rendezése, dr. Bajusz Zoltán kiváló agilitását dicséri, hogy még az első két pazar műsorú és magas nívójú Hádi Estély után is tudott még nagyobb kíváncsiságot és érdeklődést keltő attrakciókat megszervezni, amik a tegnapi estélynek az addigiakkal egyenértékű anyagi és erkölcsi sikerrel biztosították. Göth Sándor és Göthné Kertész Ella, a nagyhirű művészek szereplése páratlan élvezetben részesítette a közönséget s ugyancsak szenzációs sikere volt Baan Achillesnek, az Operaház unjann szerződött, nagyra hivatott énekesnőjének, továbbá Diez Oszkárnak, az elismert briliáns zongoraművészek. Az estély sikerhez hozzájárult még Keményes Lajos, a Végzsinház fiatal, tehetséges művésze, aki a Göthék által páratlan élvezettel előadott „Háromszög” c. pontpás kis szindarab egyik szerepét játszotta. Az estély teljes egészében végtelenül kellemes volt s a közönség sokat és hálásan tapsolt a nagy-szerű előadásnak.

Visszavonulnak az oroszok Wolhíniában.

Vége az orosz offenzívának.

Budapest, szept. 27.

Az osztrák-magyar vezérkar jelenti:

Orosz hadszíntér:

Mint Kelet-Galiciában és az Ikva mentén most a Wolhíniai várterületén is megtört az orosz ellentámadás. Az ellenség tegnap kivonult Dubnótól északnyugatra és a Stry szakaszon Luck körül elfoglalt hadállásokból és keletfelé vonul vissza. Lucktól keletre lévő hidő újra birtokunkban van. Dubnótól keletre lévő harcunkon helyenként tüzezségi harc és csatározás folyt.

Olasz hadszíntér:

A helyzet változatlan.

Az ellenség arra irányuló kísérleteit, hogy a Monte Pianon lévő hadállásainkat megközelítse, visszavertük. A doberdói fensík északi szélén a bersaglerik támadása akadályainkon omlott össze.

Délkeleti hadszíntér:

Nincs jelentősebb esemény.

HÓFER altábornagy,
a vezérkari főnök helyettese.

A francia nagy offenzíva súlyos kudarcai.

Berlin, szept. 27.

A nagy főhadiszállásról hivatalosan jelentik:

Nyugati hadszíntér:

A tengerparton nyugalom van. Csak a távol fekvő hajók adtak le egyes hatástalan lövéseket Middelkerke környékére. Az Ypern-szakaszon az ellenség nem ismételte meg a támadást. Lillétől délnyugatra a nagy ellenséges offenzívát ellentámadásokkal megállítottuk. Az ellenség heves elszigetelt támadásai Loostól északra, valamint délre az angolok leg-súlyosabb veszteségei mellett összeomlottak. Souchez környékén is, valamint Arrasnál mindkét oldalon véresen visszavertünk minden támadást. A foglyok száma 25 tisztre és 7600 főnyi legénységre, a zsákmányolt géppuskák száma pedig 14-re emelkedett. Rheims és az Argonnon között a franciák offenzívája egyáltalán nem haladt előre. Az ellenség összes támadásai, amelyek a Sammepeyssuppéri országot mentén, valamint Beau-Sejou-Massigestől északra és Aisnétől keletre különösen hevesek voltak, az ellenség legsúlyosabb veszteségei mellett megheiusultak. A foglyok száma itt több, mint 40 tisztre és 3900 főnyi legénységre emelkedett. Három ellenséges repülőgépet, köztük egy francia nagy harci repülőgépet tegnap az Yperntől északra folyt harcban Lillétől délnyugatra és a Champagneban két további ellenséges repülőgépet pedig tüzezségi és puskatüzelésünk folytán Lillétől délnyugatra és Champagneban zuhant le, ellenséges repülőgé Peronne városra bombákat dobtak. Itt két asszonyt és két gyermeket megöltek és tíz polgárt súlyosan megsebesítettek.

Keleti hadszíntér:

Hindenburg tábornagy hadcsoportja: A rigai tenger-öbölben német repülő meg támadák az orosz hadihajókat, köztük egy sorhajót, a sorhajón és egy torpedórombolón találatokat figyeltünk meg. Az orosz flotta északi irányban sietve eltávozott. Dunaburgtól délnyugatra fekvő arcvonalunkon tegnap az ellenségtől egy további állását ragadtuk el, 9 tiszte és több, mint 1300 főnyi legénységet elfogtunk és 2 géppuskát zsákmányoltunk. Vilejkától nyugatra folytatjuk támadásunkat. Sinargén városától délre erős ellenséges ellentámadásokat visszautasítottunk. Krewo és Wischinew közt csapataink előrehaladtak, a jobbszárny és Lipót bajor herceg tábornagy hadcsoportja a Keinen balpartját Schtscherosz Tavázd, továbbá Serwesz és a Sdara balpartját megtisztítottuk az ellenségtől, Bauanowiczitől keletre az ellenség kisebb hidőket meg tart. A harc az egész harc-vonalon folyamatban van.

Mackensen tábornagy hadcsoportja: A helyzet nem változott.